

УДК 377

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Вороненкова Т.О., викладач іноземної мови
Бахмутський коледж мистецтв імені Івана Карабиця

У статті порушено проблему формування комунікативної компетентності у студентів коледжів мистецтв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Здійснено спробу довести, що метод проектного навчання є ефективним у формуванні комунікативної компетентності у студентів коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Крім проектного навчання, розглядаються теоретичні основи впливу тренінгів на розвиток комунікативної компетентності.

Ключові слова: *комунікативна компетентність, культура спілкування, проектне навчання, компоненти комунікативної компетентності, міжпредметні зв'язки.*

В статье затронута проблема формирования коммуникативной компетентности у студентов колледжей искусств в процессе изучения гуманитарных дисциплин. Сделана попытка доказать, что метод проектного обучения является эффективным при формировании коммуникативной компетентности у студентов колледжей искусств в процессе изучения гуманитарных дисциплин. Кроме проектного обучения, рассматриваются теоретические основы воздействия тренингов на развитие коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: *коммуникативная компетентность, культура общения, проектное обучение, компоненты коммуникативной компетентности, межпредметные связи.*

Voronenkova T.O. THE FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS' OF ART COLLEGES IN THE PROCESS OF STUDYING HUMANITARIAN SUBJECTS

The main definitions of notions communicative competence, components of communicative competence and culture of communication are analyzed in the article. The authors devoted their works to the analyses of the formation of communicative competence in the process of studying humanitarian subjects, gave examples of different pedagogical conditions of formations of communicative competence in the process of studying humanitarian subjects.

The research is founded on the works of such explores and scientists as G. Ananov, A. Bodalov, M. Dyachenko, V. Zakharov, L. Kandybovich, V. Kan-Kalyk, B. Lomov, A. Mudryk, N. Nikandrov, V. Slashtenin, J. Khryashcheva and others. In the result of the research the definition of the communicative competence is the main social-psychological condition in the achievement of pedagogical skills and satisfactory professional activity of future music art teachers. The development of communicative skills is the most important process of possession of cultural instruments of communication.

The author emphasizes that the project method of studying is one of the most effective methods of possession of communicative skills in the process of studying humanitarian subjects at art colleges. The communicative skills for future art teachers are the powerful instrument in their future profession which helps them to be the best in their field.

Key words: *communicative competence, culture of communication, project method of studying, components of communicative competence, inter-subjects connections.*

Постановка проблеми. Формування комунікативної компетентності у студентів коледжу мистецтв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін – актуальна проблема сучасної педагогіки. У професії вчителя музичного мистецтва особливо важливий високий рівень комунікативної компетентності, оскільки комунікація виступає одним з головних засобів професійної діяльності, без якого не можуть бути вирішені її завдання.

Комунікативна компетентність як частина культури спілкування є необхідною соціально-психологічною умовою досягнення педагогічної майстерності та успішної професійної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Розвиток навичок

спілкування являє собою процес оволодіння культурними інструментами спілкування та моральними нормами поведінки, які вироблені під час суспільно-історичної практики й прийняті в тій чи іншій соціальній групі, до якої належить людина. Нині в умовах впровадження в практику ідеї педагогіки «співпраці», «діалогу», «співкерування» з неминучістю зростають вимоги до комунікативної педагогічної діяльності. У цьому зв'язку актуальною проблемою вищої школи є підготовка студентів до продуктивного професійно-педагогічного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені зверталися до цієї проблеми і розглядали її в різних аспектах. Так, ще в античній Греції софісти одночасно

з мистецтвом переконувати (діалектика) викладали мистецтво говорити. У цьому вони керувалися турботою про практичну користь. Розвиток комунікативної компетентності через вирішення комунікативної задачі спілкування розглядали В. Кан-Калик, А. Мудрик, Н. Нікандров та ін. Фактори комунікативної компетентності виділяли В. Захаров, Ю. Хрящева. Компоненти комунікативної компетентності розглядали Ю. Ємельянов, Ю. Жуков, В. Лабунська, виділяючи пізнавальний компонент. Емоційний компонент комунікативної компетентності (як найбільш важливий і складний складник) вивчали А. Бодальов, Б. Ломов. Безпосередньо вивченням студентського віку і виділенням характерних для нього особливостей розвитку займалися Б. Ананьєв, М. Дьяченко, Л. Кандибовіч, В. Сластенін. У соціальній психології в структурі спілкування виділяються три основні компоненти: комунікативний обмін, взаємодія і сприйняття людини людиною. З такого уявлення про структуру спілкування випливає, що комунікативна компетентність – це складне, багатовимірне утворення. Нами комунікативна компетентність визначається як уміння і орієнтованість у галузі міжособистісного спілкування, засновані на знаннях, чуттєвому досвіді і вільному володінні засобами спілкування.

Постановка завдання (цілей статті).

Мета статті полягає у визначенні найефективніших методів формування комунікативної компетентності у студентів коледжів мистецтв.

Коледж мистецтв, ставлячи перед собою завдання розвитку комунікативної компетентності у студентів закладу, може використовувати з цією метою як навчальні програми гуманітарних дисциплін, так і спеціальні методи навчання. Для формування комунікативних якостей особистості підходять такі методи впливу, які можуть дати змогу студенту поглянути на тенденції у власній поведінці, зрозуміти особливості своїх мотивів і установок. До таких методів впливу на соціально-психологічну структуру особистості відноситься тренінг. Теоретичні основи впливу тренінгових занять на розвиток комунікативної компетентності з'явилися в дослідженнях західних психологів Дж. Морено, К. Роджерса, Г. Шепарда.

Розвиток особистості студента як майбутнього вчителя музичного мистецтва йде в низці напрямів: зміцнюється професійна спрямованість, розвиваються необхідні здібності; удосконалюються, «професіоналізуються» психічні процеси, стани, досвід; підвищується почуття обов'язку, відповідальність за успіх професійної ді-

яльності; міцніє професійна самостійність і готовність до майбутньої практичної роботи. У переліку завдань, що стоять перед педагогом, стає зрозумілим той науковий інтерес, який проявляється в багатьох колективах коледжів нашої країни до проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутнього фахівця. Вивчення структури комунікативної компетентності набуває особливого практичного сенсу для педагогічної праці, оскільки спілкування виконує в ньому одну з форм діяльності. Накопичено чимало фактів, що свідчать про те, як багато значить для студента спілкування не тільки з викладачами, а й з однолітками. О. Миколаєва виділяла основні проблеми в галузі розвитку комунікативної компетентності у студентів:

- студенти (особливо молодших курсів) не досить володіють навичками слухання. При цьому вони відчують труднощі в тих випадках, коли потрібно пояснити або продовжити вже висловлену однокурсником думку;

- студенти часто демонструють недорозвинення навичок ділового спілкування. Це проявляється в нездатності організувати співпрацю з маловідомими людьми (частіше на першому курсі), а також у стійкому небажанні виконувати навчальні завдання спільно з неприємними в особистому плані людьми. Для подолання подібних стереотипів потрібно багато часу. Ця особливість – наслідок недостатнього досвіду групової роботи в школі;

- навіть за високого ступеня усвідомлення навчальної інформації частка студентських запитань у змісті занять займає недостатнє місце. Практично всі викладачі стикаються з необхідністю змушувати студентів (прямим або непрямим шляхом) формулювати запитання. Пріоритетним завданням вузівської комунікативної підготовки майбутніх учителів вважається перестановка акцентів з монологічного мовлення і пасивного слухання на діалог;

- однією з актуальних проблем є нездатність більшості студентів аргументовано, різнобічно, із залученням життєвого досвіду і наукових знань викладати свою точку зору. Найчастіше це практично не пов'язане з розвитком мови, інформованості або словниковим запасом майбутнього вчителя, а пояснюється відсутністю досвіду участі в дискусіях. Цей недолік посилюється тим, що, на наш погляд, вимоги до сучасного педагога-професіонала – надзвичайно високі. Він має не тільки вміти грамотно викласти свою позицію, а й бути переконливим, яскравим і оригінальним організатором та учасником діалогу.

У збірці I Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих науковців у статті «Інтеграційні процеси української мистецької освіти: традиції та інноваційні тенденції на прикладі уроків іноземної мов» К. Кудріч, студентка коледжу мистецтв ім. І. Карабиця, стверджує, що «створення освітнього простору нового покоління – важливе завдання сучасної педагогіки. Різноманіття, складність і суперечливість навколишнього світу вимагає від молододі людини, що входить у соціум, нових якостей і нових умов їх формування. Однією з якостей, що зумовлює успішність сучасної людини і становить професійну компетенцію фахівця будь-якого профілю, нині визначається здатність до творчості, а ефектною умовою її розвитку може стати інтеграційний освітній простір навчального закладу I-II рівнів акредитації, що є цілісною багатокomпонентною системою, побудованою на єдиній ідеї – інтеграції наук і мистецтв.

Міжпредметні зв'язки є важливою умовою і результатом комплексного підходу в навчанні і вихованні студентів. Знання тільки свого предмета не дає можливості творчого навчання. Кожен педагог, в якому б навчальному закладі він не працював, добре знає, що від створення активності в навчанні багато в чому залежить успіх уроку, лекції, бесіди, будь-якого виховного заходу. Завдяки застосуванню на практиці знань з інших галузей науки їхні навички конкретизуються, стають більш життєвими. Формування комунікативної компетенції в процесі навчання іноземної мови відбувається за використання відомостей з різних галузей знань. Тому закономірним є пошук взаємодії предмета «Іноземна мова» з рідною мовою, географією, історією, предметами художнього циклу (образотворче мистецтво, музика), екологічним, естетичним та фізичним вихованням» [5, с. 121–123].

У Бахмутському коледжі мистецтв ім. І. Карабиця на заняттях з іноземної мови, української мови, української літератури, зарубіжної літератури та культурології викладачі використовують різноманітні методи, форми для формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва; проводять бінарні заняття, наприклад, «Ціннісне ставлення до мови у творчості поетів-перекладачів (на матеріалі віршів Р. Бернса та С. Тісдейл)», «Англійська поезія (на прикладі віршів Р. Бернса та У. Шекспіра)», «Історичні пам'ятки Лондона» та ін. Таким чином, студенти навчаються не тільки комунікації, але й стають всебічно розвинутою особистістю, вони одночасно отримують знання з таких пред-

метів, як «Іноземна мова», «Іноземна мова за профспрямуванням», «Всесвітня історія», «Історія України», «Українська мова», «Українська мова за профспрямуванням», «Культурологія», «Українська література», «Світова література».

Один з методів, який використовується для формування комунікативної компетентності студентів Бахмутського коледжу мистецтв, – метод проектного навчання на уроках іноземної мови. Проектна форма роботи вважається однією з актуальних технологій, що дають змогу студентові знаходити практичне застосування накопиченим знанням з предмета. Вони розширюють свій кругозір, кордони володіння мовою, отримуючи досвід від її практичного використання, вчаться слухати іншомовну мову і чути, розуміти один одного під час захисту проектів. Наприклад, на уроках іноземної мови студенти виконують тематичні проекти «Мій улюблений естрадний діяч», «Музика – моє життя», «Видатні діячі культури України», «Видатні діячі культури Великобританії», «Композитори сучасності». Також цей метод використовують викладачі різних предметів гуманітарного циклу.

Зробивши аналіз наукової літератури, можемо струджувати про необхідність впровадження в освітній процес коледжу мистецтв методичного забезпечення реалізації педагогічних умов формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення гуманітарного циклу; створення методичних матеріалів для проведення практичних занять; упровадження інформаційно-комунікативної технології навчання (навчальні веб-сайти, електронні енциклопедії тощо; мультимедійні презентації, інтернет-проекти) у процесі вивчення гуманітарних дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Іноземна мова», «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», «Культурологія», «Українська література», «Світова література»; підбір та адаптація пакета діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Висновок. Для вирішення проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу («Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Іноземна мова», «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», «Культурологія», «Література») необхідно застосовувати на заняттях різноманітні методи і форми роботи, серед яких бінарні уроки, методи

проектного навчання, тренінги, мультимедійні презентації, інтернет-проекти та ін. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва є основною компетентністю під час професійної підготовки молодого фахівця. Це надає майбутньому вчителю музичного мистецтва змогу самореалізуватися, співпрацювати з іноземними колегами, вміти вести конструктивний діалог з представниками інших національностей, вдосконалювати мистецьку діяльність, примножувати культурні цінності суспільства, підвищувати свій професійний рівень та вільно знаходити спільну мову з іншими людьми. Професійна підготовка майбутніх фахівців покликана забезпечити фундаментальну професійну освіту, наукову й загальнокультурну підготовку молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волошина О. Компетентнісний підхід до освіти в міжнародних документах і в теоретичних пошуках педагогів у Великій Британії. Післядипломна освіта в Україні. 2006. № 1. С. 82–85.
2. Зотова І.М. Характеристика комунікативної компетентності. Известия ТРГУ. Тематичний випуск «Психологія і педагогіка». № 13 (68), Таганрог: 2006. С. 225–227.
3. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І. Пометун. К.: Видавництво. А.С.К., 2004 С. 192.
4. Климова К.Я. Комунікативні ознаки мовлення. Основи культури і техніки мовлення. Київ: Ліра, 2004. С. 7.
5. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих науковців «Україністика: нові імена в науці», м. Бахмут, 2018. С. 121–123.